

Verbinden en vernieuwen

Heilige Hildegard van Bingenparochie Gebouwenplan 2024-2030

Parochiebestuur Heilige Hildegard van Bingenparochie
2 juli 2024

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inleiding	5
Achtergrond	5
Totstandkoming en proces	6
Kerkgebouwen	8
Sint Jozef.....	8
San Salvator	10
Heilige Nicolaas.....	12
Emmaus (Walfriedgemeenschap).....	15
Vitaliteit.....	17
Financiële ontwikkeling.....	19
Analyse	21
Uitgangspunten	21
Probleemschets.....	21
Synthese	22
Draagkracht en draaglast	23
Conclusie	24
Voorlopig implementatieplan	26
Vorbereiding sluiting en herbestemming Salvatorkerk	26
Transitieproces	26
Gebouwenbeheer en Jeugd	26
Verbinden.....	26
Referenties	27
Bijlagen	28
Bijlage A Pastoraal beleidsplan	29
Bijlage B Rapportages Diocesane Commissie Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit	30
Bijlage C Meerjaren onderhoudsplannen.....	31
Bijlage D Kerkcollecties	32
Bijlage E Vitaliteitsonderzoek.....	33
Bijlage F Financieel overzicht.....	34
Bijlage G Inspectierapport Monumentenwacht	44
Bijlage H Notulen Open parochieavonden en presentielijsten	45
Bijlage I Voortgangsrapportages gestuurd naar Bisdom Groningen-Leeuwarden	46

Samenvatting

De Heilige Hildegard van Bingenparochie, actief binnen het Bisdom Groningen-Leeuwarden, bestaat uit vier gemeenschappen in Groningen, Haren en Zuidhorn. De parochie is tot stand gekomen na een fusie en wordt gekenmerkt door gastvrijheid, aandachtzaamheid en een diverse manier van geloofsbeleving binnen de rooms-katholieke traditie. Door dynamische veranderingen zoals ontkerkelijking, vergrijzing in de samenleving vergrijzing, zijn de vitaliteit en de financiën van onze parochie onder druk komen te staan. Deze factoren noodzaken een herziening van het gebouwenbeleid, zoals verzocht door het bisdom en geïnspireerd door de encycliek 'Laudato Si' van paus Franciscus, die oproept tot duurzaam beheer en goed rentmeesterschap.

Het proces begon met de uitvoering van de Parochiemonitor, gevolgd door het verzamelen van aanvullende informatie over financiën, onderhoud van de gebouwen, en hun monumentale waarden. Er werd een klankbordgroep opgericht om het bestuur te adviseren, en er zijn meerdere "Open parochieavonden" georganiseerd om transparantie te bevorderen en parochianen te betrekken bij het proces.

De parochie beheert meerdere kerkgebouwen: de Sint Jozefkerk, de San Salvatorkerk, de Heilige Nicolaaskerk en de Emmauskerk (van de Walfriedgemeenschap). Elk gebouw heeft belangrijke religieuze, emotionele en eigen cultuurhistorische waarde en uitdagingen wat betreft onderhoud en gebruik binnen de gemeenschap.

Er is een diepgaande analyse uitgevoerd naar de vitaliteit van de gemeenschappen, waarbij is gekeken naar demografie, activiteiten en engagement van de parochianen. Er zijn zorgen over vergrijzing en de afnemende betrokkenheid van jongere generaties in alle locaties, maar het meest in de Salvatorgemeenschap en de Walfriedgemeenschap. Door afname van de omvang van het pastoresteam is er sprake van een te zware werkbelasting, wat de uitvoering van het pastoraal beleid bemoeilijkt.

De financiële uitdagingen omvatten stijgende stook- en onderhoudskosten en dalende inkomsten, wat het bestuur heeft aangezet tot het nemen van maatregelen voor kostenbeheersing en het zoeken naar alternatieve inkomstenbronnen.

Samenvattend wordt de parochie geconfronteerd met significante uitdagingen zoals ontkerkelijking, vergrijzing van parochianen, een afname van vrijwilligers, en verminderde financiële inkomsten. Deze trends hebben een directe impact op de vitaliteit van de parochie en het onderhoud van de kerkgebouwen, wat zich uit in een verschuiving van de draagkracht en de draaglast van onze gemeenschappen.

Analyse van de draagkracht en draaglast per gemeenschap / kerkgebouw

	Jozef	Salvator	Nicolaas	Walfried/Emmaus
Topografie/adherentie	+	-	+	+ / -
Monumentale waarde	++	+	+	+ / -
Vitaliteit	+	-	++	-
Inkomsten	+	+ / -	+	+ / -
Onderhoudskosten	+ / -	--	-	+
Totaalscore	5	-3	4	0

Ieder item werd gescoord op basis van de mate waarin de gemeenschap of het kerkgebouw bijdraagt aan de draagkracht of -last van de parochie. De totaalscore is een optelsom waarbij voor iedere plus +1 werd geteld en voor iedere min -1.

De parochie streeft ernaar om een gastvrije gemeenschap te blijven waar parochianen zich thuis voelen en waar duurzaamheid van de gemeenschap gewaarborgd is. De hoge onderhoudskosten en stijgende energieprijzen, vooral tijdens de wintermaanden, leggen een aanzienlijke financiële druk op de parochie. Het bestuur staat voor de taak om deze kosten te beheersen terwijl ze de kwaliteit van de pastorale activiteiten en faciliteiten wil handhaven.

Conclusie

Deze uitdagingen dwingen ons om strategische keuzes te maken voor de toekomst. We streven naar het behoud van onze unieke, veelkleurige identiteit terwijl we onze zichtbaarheid in de maatschappij willen vergroten. Gezien de financiële en demografische uitdagingen, met name de teruglopende opbrengsten en stijgende onderhoudskosten, heeft het parochiebestuur besloten om de Salvatorkerk bij het bisdom voor te dragen voor herbestemming. Wanneer het bisdom ons voorstel bekrachtigd, zal dit betekenen dat we afscheid zullen nemen van dit kerkgebouw. Ook de levensvatbaarheid van de Emmauskerk baart zorgen en zullen we jaarlijks nauwgezet blijven volgen. Deze moeilijke maar noodzakelijke besluiten zijn nodig om de financiële en operationele duurzaamheid van de parochie te waarborgen.

Om de werkdruk te verlichten en daarmee de plannen van het pastoraal beleidsplan beter uit te kunnen voeren, zullen we op korte termijn secretariële ondersteuning organiseren. Het behoud van de pastorie van de Nicolaaskerk acht het parochiebestuur noodzakelijk om ook in de toekomst mogelijk huisvesting te kunnen bieden aan een voorganger en om te functioneren als multifunctionele ruimte voor onze parochie. De pastorie van de Jozefkerk zal zijn huidige functies behouden.

Voorlopig implementatieplan

Voor het voorlopige implementatieplan hebben we al stappen gezet om de herbestemming van de Salvatorkerk in gang te zetten, door samenwerking met Monumentenwacht en Libau, met oog voor de religieuze en cultuurhistorische waarde van het gebouw en met de intentie de kerk tegen 2029 een nieuwe bestemming te geven. Parallel hieraan wordt een zorgvuldig transitieproces voorbereid voor de gemeenschap van de Salvatorkerk. We willen ons uiterste best doen om parochie te blijven voor zoveel mogelijk leden van de Salvatorgemeenschap en met hen onderzoeken wat de best passende oplossing is.

De zoektocht naar nieuwe parochiebestuurders voor de portefeuilles 'Gebouwenbeheer' en 'Jeugd' is een ander belangrijk onderdeel van onze aanpak om de parochie te versterken, aangezien alle gemeenschappen op deze punten kwetsbaar zijn. Daarbij blijft het parochiebestuur zich inzetten voor het bevorderen van verbinding en samenwerking tussen alle gemeenschappen door het organiseren van open parochieavonden.

Deze stappen en besluiten zijn gericht op het vormgeven van een toekomstbestendige parochie die haar plaats binnen de samenleving actief behoudt en versterkt, terwijl zij trouw blijft aan haar missie en de waarden van goed rentmeesterschap en pastorale zorg.

Inleiding

Achtergrond

De Heilige Hildegard van Bingenparochie (hierna Hildegardparochie) is een parochie binnen het Bisdome Groningen-Leeuwarden. De parochie bestaat uit vier gemeenschappen, Salvator en Walfried in de stad Groningen, Nicolaas in Haren en Jozef in Zuidhorn (zie Afbeelding 1). De parochie is tot stand gekomen na een fusie in 2017 (Projectgroep fusie, 2015). Het pastoresteam bestaat uit twee voorgangers, pastoor A.K.H. Jellema (0,7 voltijdsequivalent), en pastor M. Oosting (0,8 voltijdsequivalent). Pastoor Jellema is daarnaast betrokken bij de studentenparochie Sint Augustinus in de stad. Tevens zijn er veel vrijwilligers betrokken bij de parochie in allerlei activiteiten.

De Hildegardparochie wil een gastvrije en aandachtzame parochie zijn waar parochianen zich thuis voelen, waar vrijwilligers werken in een prettig werk-/leefklimaat, waar aandacht is voor elkaar en extra zorg voor de oudere parochiaan, die in contact staat met de samenleving, waar ruimte is voor een diverse manier van geloofsbeleving binnen de rooms-katholieke traditie en waar de continuïteit van de gemeenschap duurzaam is gewaarborgd (zie Bijlage A Pastoraal beleidsplan). De parochie staat voor belangrijke en moeilijke keuzes in een tijd waarin onze samenleving dynamische veranderingen

Afbeelding 1 Geografisch verzorgingsgebied Hildegardparochie

ondergaat. Deze veranderingen omvatten ontkerkelijking en vergrijzing, waardoor de vitaliteit en de financiën onder druk komen te staan, en die ons dwingen om het gebouwenbeleid kritisch te herzien en aan te passen. Dit gebouwenplan is geschreven in reactie op de beleidsnotitie van het Bisdome Groningen-Leeuwarden, welke richtlijnen verschaft voor het ontwikkelen, vaststellen en uitvoeren (Bisdome Groningen-Leeuwarden, 2021). Deze wordt mede ingegeven door de encycliek 'Laudato Si' van paus Franciscus (Paus Franciscus, 2015), die oproept tot duurzaam beheer en goed rentmeesterschap.

Dit gebouwenplan is tot stand gekomen na een diepgaand proces van gemeenschapsconsultatie en reflectie. De inzichten verkregen uit de Parochie-monitor en gesprekken binnen onze gemeenschap hebben ons geholpen om een realistisch beeld te vormen van onze huidige situatie en de toekomstige behoeften. Het parochiebestuur kiest voor een duidelijke focus op de toekomst met een plan dat niet alleen gericht is op financiële duurzaamheid maar ook de pastorale en gemeenschapsgerichte missie van onze parochie

ondersteunt. Daarom wordt er gelijktijdig met dit plan ook een nieuw pastoraal beleidsplan voor onze parochie geschreven.

Dit gebouwenplan is dan ook meer dan een document; het is een weerspiegeling van onze toewijding aan goed rentmeesterschap, pastorale zorg en de missie van de katholieke kerk in een veranderende wereld. We zijn vastberaden om deze transitie zo soepel en zorgzaam mogelijk te begeleiden, met een continue dialoog en betrokkenheid van alle parochianen.

Totstandkoming en proces

Het proces voor het opstellen van het gebouwenplan van de Hildegardparochie begon met de uitvoering van de Parochiemonitor op 15 oktober 2022. Dit onderzoek heeft belangrijke inzichten verschaft in de vitaliteit, de demografische kenmerken en de activiteiten van de parochie. De resultaten van dit onderzoek werden in juni 2023 ontvangen (Klaas & Hans, 2023). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat in de gemeenschappen van de Hildegardparochie vooral aspecten van het conciliaire kerkmodel aanwezig zijn. Conciliaire gemeenschappen zijn veelkleurig, waarbij een verscheidenheid in geloven en leven het onderlinge gesprek en geloofsverdieping bevordert. Bij het parochiebestuur en het pastoresteam kwamen aspecten van het missionair-diaconale kerkmodel meer naar voren. Dat zijn gemeenschappen die zich sterk betrokken voelen bij sociale en zingevingsproblemen en zichtbaar willen zijn in de maatschappij. Nadien begon het parochiebestuur met het verzamelen van aanvullende informatie voor het gebouwenplan, waaronder financiële gegevens, de staat van onderhoud van de gebouwen en hun monumentale waarden.

In november 2023 werd een klankbordgroep Gebouwenbeleid opgericht. Deze groep, bestaande uit deskundige parochieleden (Wilfred Alsem, Anno Heethuis, Joost Kemperink, Theo van Kooten), kreeg als taak het parochiebestuur zowel gevraagd als ongevraagd te adviseren over de verschillende aspecten van het gebouwenbeleid. Het gebouwenplan werd voorafgaand reeds meerdere keren besproken en was een vast agendapunt op de vergaderingen van het parochiebestuur vanaf juni 2023 tot op heden.

Om de parochianen bij dit proces te betrekken en transparantie te bevorderen, organiseerde het parochiebestuur meerdere "Open parochieavonden". De eerste bijeenkomst vond plaats op 27 juni 2023 in de Nicolaaskerk, gevolgd door een tweede op 16 oktober 2023 in de Salvatorkerk en een derde op 29 januari in de Emmauskerk (zie Bijlage H Notulen Open parochieavonden en presentielijsten). Tijdens deze avonden kregen parochianen de mogelijkheid om geïnformeerd te worden over het proces en actief mee te praten over de toekomst van de parochiegebouwen.

Daarnaast werden op 14 januari "vitaliteitsbijeenkomsten" gehouden, aansluitend aan de kerkdiensten. Deze bijeenkomsten stelden parochianen in staat om direct in gesprek te gaan met leden van het parochiebestuur en de locatieraden over hun zorgen betreffende de vitaliteit van de gemeenschap en de bredere parochie.

Tussendoor is het bisdom enkele malen schriftelijk geïnformeerd over de voortgang en heeft mw. Lulofs, econoom van het bisdom de bestuursvergadering van 11 maart 2024 over dit onderwerp bijgewoond (zie Bijlage I Voortgangsrapportages gestuurd naar Bisdom Groningen-Leeuwarden).

Het concept gebouwenplan werd toegestuurd aan de locatieraad van de Salvatorgemeenschap en de klankbordgroep en met hen voorbesproken tijdens de vergadering van 10 juni, waarna het plan werd aangepast op basis van de door hen gegeven feedback. Tijdens de Open

parochieavond van 17 juni in de Nicolaaskerk werd het concept gebouwenplan gepresenteerd en besproken. Aansluitend werd het naar de locatieraden gestuurd en hen werd verzocht om inhoudelijke verbeterpunten aan te geven, waarna het concept gebouwenplan formeel werd vastgesteld en ingediend bij het Bisdom Groningen-Leeuwarden. De bisschop zal een definitief besluit nemen over het gebouwenbeleid van de parochie.

Arjen Jellema (pr.), Ria de Kleijn, Louk Costongs, Aad Stolwijk, Benno Haarman
Parochiebestuur Heilige Hildegard van Bingenparochie

Kerkgebouwen

Sint Jozef

De parochianen van de Jozefgemeenschap komen uit de wijde omgeving van het Westerkwartier en heeft daarmee groot verzorgingsgebied.

Kerkgebouw

In 1844 werd de Sint Jozefkerk gebouwd in Zuidhorn. In 1929 werd de kerk gerenoveerd naar een ontwerp van A. Th. van Elmpt. Een restauratie van de kerk werd afgerond in 2008. De kerk biedt plaats aan ongeveer 100 personen. Achter de kerk ligt een grote tuin.

Afbeelding 2 Sint Jozefkerk - Zuidhorn

Het kerkgebouw is een rijksmonument

([monumentnummer 41074](#)). De Diocesane Commissie Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (DCKKK) van het Bisdom Groningen-Leeuwarden heeft de monumentale waarde van de kerk bepaald als hoog (18p, B, zie Bijlage B).

Pastorie

De pastorie van de Jozefkerk, gebouwd in 1929, diende oorspronkelijk als woning voor de pastoor. De begane grond omvat een hal, toilet, keuken en een grote woonkamer, die momenteel functioneert als parochiezaal, uitgebreid met een serre en een klein kantoor. Aansluitend bevinden zich een bijkeuken en een garage. Op de bovenverdieping wordt één kamer samen met de badkamer verhuurd, waarbij de huurder ook gebruik maakt van de keuken. Een andere kamer wordt ingezet als spreekkamer voor de pastor en wordt soms gebruikt voor vergaderingen.

Staat van onderhoud

Voor de kerk is een inspectierapport opgemaakt ten aanzien van aardbevingschade. Vele aangetroffen scheuren zijn afgedaan als constructie-funderingsfouten. Bij enkele scheuren die nauwelijks van betekenis zijn kon men geen aanwijsbare oorzaak aangeven, wat afgehandeld is met een kleine schadevergoeding.

De inspectie (uitgevoerd in juni 2023, zie Bijlage C) onthulde dat de gevels van de kerk over het algemeen in goede staat verkeren met plaatselijk uitgesleten voegwerk en lichte scheurvorming in het metselwerk. Met name de noordgevel heeft te kampen met vochtproblemen door minder zonlicht, wat leidt tot langzamer drogend metselwerk en scheurvorming. De inspectie beveelt reparaties aan van het voegwerk en het aanbrengen van beschermende maatregelen zoals een koperen afdekker over het schouderstuk om verdere schade te voorkomen.

Aan het interieur van de kerk werden enkele gebreken vastgesteld zoals scheurvorming in het stucwerk, sporen van houtaantasting in de preekstoel, en verouderde elektrische installaties die niet voldoen aan huidige normen. Ook werd er een behoefte geïdentificeerd om het interieur aan te passen aan modernere veiligheids- en toegankelijkheidseisen.

Op basis van deze bevindingen is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld voor de periode 2024-2033, waarbij prioriteit wordt gegeven aan het herstellen van de externe en interne structurele integriteit van de kerk. Dit omvat zowel noodzakelijke reparaties aan het exterieur om verdere degradatie te voorkomen als investeringen in de interne veiligheid en functionaliteit.

Uit de inspectie bleek dat de pastorie meerdere onderhoudsproblemen vertoont. Het exterieur heeft te maken met gescheurd en uitgesleten voegwerk, verouderde dakbedekkingen die vervanging behoeven, en de loodaansluitingen bij de daken vertonen slijtage. Ook zijn er kozijnen die door de tijd zijn aangetast en herstel of vervanging vereisen. Het interieur van de pastorie is de afgelopen jaren opgeknapt.

De algehele aanbeveling voor de pastorie is een grondige renovatie om de structurele integriteit en functionaliteit van het gebouw te herstellen en te behouden, met een focus op het exterieur en de vervanging van kritieke elementen zoals dakbedekking en kozijnen.

Inventaris

Afbeelding 3 Altaar van de Sint Jozefkerk

Het houtsnijwerk-altaar komt uit een Jezuïetenstatie aan het Hoge der Aa in de stad Groningen (1670). Het eikenhouten beeld dat in de kerk links van het altaar hangt, Onze Lieve Vrouw van Aduard, stamt uit 1500. De kerk beschikt over een opmerkelijke verzameling liturgische objecten, die getuigen van een rijke geschiedenis en een diepgaande spirituele traditie. Deze collectie omvat onder andere diverse objecten zoals cibories, monstransen en kandelaars. In het hart van de collectie bevinden zich zilveren cibories die dateren uit het begin van de 20e eeuw, waarvan een aantal prachtig gegraveerd zijn met religieuze motieven zoals druiventrossen en korenaren, symbolen van de Eucharistie. De kerk herbergt ook unieke monstransen die zorgvuldig zijn vervaardigd met

edelstenen en gedetailleerde iconografie. Deze monstransen zijn versierd met beelden van engelen en heiligen. Verder bevat de inventaris van de Jozefkerk ook een reeks kandelaars, variërend van eenvoudige koperen modellen tot meer versierde stukken uit verschillende perioden. Daarnaast zijn er diverse kelken en patenen die gebruikt worden tijdens de Eucharistie. Deze zijn vaak vervaardigd uit kostbare materialen zoals zilver en goud.

San Salvator

De San Salvatorkerk is de enig overgebleven rooms-katholieke kerk in het zuiden van de stad Groningen. De parochianen van de Salvatorgemeenschap wonen overwegend in het zuiden van de stad Groningen en in Hoogkerk

Kerkgebouw

Het kerkgebouw, gebouwd in twee fases tussen 1951 en 1962, is ontworpen door de Nijmeegse architect Cornelis Pouderoen (Deur & Pouderoen). Zijn ontwerp, in de stijl van de

Bossche school, greep terug naar de

vroegchristelijke Basilica. Een strak driebeukig gebouw met verhoogd middenschip met een halfronde apsis. In de tweede fase werd het schip verlengd, waarbij aan de noordzijde een achthoekige doopkapel werd geplaatst. In de kerk is plaats voor ongeveer 460 personen en er kunnen ongeveer 100 stoelen bijgeplaatst worden. Naast de kerkzaal zijn er ruimtes voor de sacristie, een parochiezaal, de werkkamer van de pastoor. Er is een apart buitenhuisje naast de kerk die multifunctioneel gebruikt wordt.

Het kerkgebouw is een gemeentelijk monument. De Diocesane Commissie Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (DCKKK) van het Bisdom Groningen-Leeuwarden heeft de monumentale waarde van de kerk bepaald als positief tot hoog (16p, AB, zie Bijlage B).

Staat van onderhoud

Voor kerk is een uitgebreide schade inspectie geweest, waarbij forse schade is toegewezen als gevolg aardbevingen. Middels een pilotproject wordt deze schade momenteel hersteld. De resultaten van aanvullende inspectie (mei 2023, zie Bijlage C en Bijlage G) tonen dat het exterieur, inclusief gevels en dak, verschillende onderhoudsbehoeften heeft. Er zijn problemen geconstateerd zoals uitgesleten voegwerk, scheuren in metselwerk, en degradatie van voorzetbeglazing en glas in lood. Het voegwerk van de

gehele gevel vertoont op plaatsen tekenen van slijtage en er zijn vochtproblemen door niet adequate waterslagen. Bovendien zijn er aanwijzingen van eerdere lekkages rond de gootconstructies, die reparaties vereisen.

Het interieur van de kerk toont minder ernstige gebreken. Het glas in lood is in redelijke tot goede staat, afgezien van de doopkapel waar het glas in lood significant is beschadigd. Andere binnenkwesties omvatten beschadigd stucwerk door vocht en zouten, en scheurvorming in het metselwerk, met name rond vensters. Ook de veiligheid in de kapruimte is een punt van zorg door ontoereikende looppaden en het ontbreken van leuning.

Een meerjaren onderhoudsplan is opgesteld voor de periode 2024-2033, waarbij prioriteit wordt gegeven aan herstelwerkzaamheden die de integriteit van de kerk op lange termijn waarborgen,

Afbeelding 4 San Salvatorkerk - Groningen

Afbeelding 5 Het interieur van de San Salvatorkerk

met name gericht op het exterieur en de structurele aspecten van het interieur. Dit plan biedt een gestructureerd schema voor noodzakelijke reparaties en onderhoud om verdere degradatie van het monumentale pand te voorkomen.

Inventaris

De kerk huisvest een rijke verzameling van religieuze kunst en artefacten die de historische en culturele rijkdom van deze locatie benadrukken. De inventarisatie omvat diverse items die zowel de functionele als de esthetische waarde van de kerk onderstrepen. Centraal in de collectie staat een bijzonder tabernakel, vervaardigd door Jan Noyons rond 1951, gekenmerkt door inscripties en decoratieve sierbanden. Dit object symboliseert de heiligheid en de spirituele roeping van de kerkruimte. Een ander tabernakel, gemaakt door Max Reneman in 1960, toont een pelikaan die zichzelf opoffert, een krachtig christelijk symbool van zelfopoffering. De kerk herbergt ook een vierzijdig doopvont uit de vroege jaren vijftig, vervaardigd uit een combinatie van metaal en marmer, bekroond met een kruis, dat een belangrijk sacramenteel object in de kerk vertegenwoordigt. Dit staat in contrast met de neoclassicistische biechtstoel, eveneens uit de vroege jaren vijftig, die ionische kapitelen en een tandlijst bekroning heeft, wat de architecturale invloeden van die tijd weerspiegelt. Beelden vormen een belangrijk onderdeel van de collectie. Een opvallend beeld van Maria met Kind, vervaardigd door Steph Uiterwaal tussen 1950 en 1954, toont de klassieke invloeden met zijn houten beeldhouwwerk. Dit wordt aangevuld door andere figuren, waaronder Antonius van Padua en Christusfiguren, die bijdragen aan het spirituele en devotionele klimaat van de kerk. De kerk bezit tevens een aantal kelken en cibories, die belangrijk zijn voor de liturgische praktijken. Deze objecten, variërend van zilverwerk uit de vroege 17e eeuw tot items uit de mid-20e eeuw, weerspiegelen de continuïteit en de veranderende stijlen door de eeuwen heen. Een ander significant kunstwerk is de gewelfschildering in de koepel van de apsis, gedateerd rond 1951-1952 geschilderd door de Utrechtse kunstschilder Lambert Simon, die Christus als Verlosser toont, omringd door belangrijke bijbelse figuren en symbolen, versterkt door een sterrenhemel met duiven, wat de rijke theologische en iconografische tradities van de kerk benadrukt.

Heilige Nicolaas

De parochianen van de Nicolaasgemeenschap komen uit het Gorecht en het gebied van de voormalige gemeente Eelde, het gebied rond de benedenloop van de Drentsche Aa. De gemeenschap verzorgt daarmee een groot gebied.

Kerkgebouw

De H. Nicolaaskerk werd in 1958-59 gebouwd in Haren naar ontwerp van J.A.A. Dresmé, tegenover de enkele jaren eerder gebouwde katholieke St. Nicolaasschool. De architectuur valt onder de Wederopbouwstijl, die in Nederland van 1940-1965 populair was. In 2022 werd in de kerk een Mariakapel gecreëerd. De kerk biedt plaats aan 360 personen, waarvan 320 personen in de banken en 40 op stoelen.

Afbeelding 6 H. Nicolaaskerk - Haren

Opvallend aan de kerk is het grote schuinoplopende dak dat een grote halfronde ruimte overspant. Boven het halfcirkelvormige priesterkoor is het dak het hoogst. Het altaar werd midden in het koor geplaatst. De glas-in-loodramen in de kerk zijn van de hand van Carel Bruens, met uitzondering van het glas in beton raam bij de ingang, dat de patroonheilige van de kerk voorstelt en dat werd vervaardigd door de Duitse kunstenares Elisabeth Quademichels. Aan de achterkant is het kerkgebouw verbonden met een pastorie.

Op het dak van de kerk werd in samenwerking met Energiek Maarwold in 2022 het dak belegd met 192 zonnepanelen, waarmee de kerk bijdraagt aan een duurzame energietransitie.

Het kerkgebouw heeft geen monumentale status. De Diocesane Commissie Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (DCKKK) van het Bisdom Groningen-Leeuwarden heeft de monumentale waarde van de kerk bepaald als positief tot hoog (17p, AB, zie Bijlage B).

Pastorie

De pastorie van de Nicolaaskerk is eveneens ontworpen door architect Dresmé en opgeleverd in 1958. De pastorie bestaat uit twee bouwlagen en ligt naast de Nicolaaskerk aan de Irenelaan. De bouw en inrichting van de pastorie hadden destijds een focus op functionaliteit en eenvoud. In stedenbouwkundig opzicht vormt het gebouw samen met de kerk een interessant geheel, ondanks dat het niet prominent in het zicht ligt. De pastorie is gekoppeld aan de Nicolaaskerk via een sobere betonnen arcade en een tussengang, en is voorzien van een plat dak destijds conform eisen van de welstandscommissie, wat een duidelijk onderscheid vormt met het schuine dak van de kerk. Rond de pastorie ligt een grote tuin.

De pastorie, oorspronkelijk bedoeld voor de huisvesting van de pastoor en eventuele andere geestelijken, heeft in de loop der jaren verschillende functies gehad, waaronder die van vergaderruimte en bibliotheek. Recentelijk is het bestemmingsplan gewijzigd van maatschappelijk naar woonfunctie. Maar nadat het de afgelopen twee jaar is verhuurd, staat het momenteel leeg.

Staat van onderhoud

Bij de Nicolaaskerk in Haren is een aardbevinginspectie geweest. De aangetroffen scheuren zijn veelal afgedaan als constructiefouten. Van enkele scheuren die nauwelijks van betekenis zijn kon men geen aanwijsbare oorzaak aangeven, wat afgehandeld is met een kleine schadevergoeding.

Afbeelding 7 Interieur H. Nicolaaskerk

De kerk vertoont meerdere onderhoudsbehoeften (inspectie 1 juni 2023, zie Bijlage C), vooral aan de buitengevels en kozijnen. Scheurvorming is geconstateerd in het gevelmetselwerk aan beide zijden van een groot betonnen kozijn, vermoedelijk door het ontbreken van dilataties in combinatie met de ondergrond. Verder is er sprake van uitgesleten voegwerk tussen de natuursteen plint en het bovenliggende metselwerk, en zijn er beschadigingen en scheuren in het kitwerk rondom de betonnen kozijnen.

De gevels vertonen verschillende tekenen van slijtage waaronder vervuiling en kleine structurele gebreken zoals scheurtjes in de betonnen elementen en in de stopverf bij gefigureerde beglazing. Deze gevelproblemen zijn vastgesteld aan alle zijden van de kerk, wat aanduidt op een algemene noodzaak voor onderhoud en reparatie.

Naast de structurele gebreken, zijn er ook adviezen gegeven over de vervanging van versleten onderdelen, zoals het voegwerk en het kitwerk, en het schilderen van betonnen kozijnen en stalen strippen. Dit onderhoud is essentieel om verdere degradatie van het gebouw tegen te gaan en om de esthetische en functionele kwaliteit van de kerk te behouden.

De pastorie van de Nicolaaskerk bevindt zich over het algemeen in een goede staat van onderhoud, hoewel het interieur gedateerd is (inspectie 1 juni 2023, zie Bijlage C). De gevels zijn stevig opgebouwd in wildverband met een platvolle cementvoeg en zijn over het algemeen goed onderhouden, hoewel sommige specifieke aspecten aandacht vereisen. De Werzalith gevelbekleding op de oostgevel van de eerste verdieping is in goede staat, net als het schilderwerk van de houten kozijnen en deuren aan de westzijde. Echter, de kunststof kozijnen vertonen tekenen van slijtage en missen voldoende ventilatieroosters. Voegwerk, vooral bij de raamdorpelstenen en de schoorsteen, vertoont tekenen van slijtage en moet deels vervangen worden. De bitumineuze dakbedekking is in goede conditie, hoewel de zinken afdekkers en de loodaansluiting langs het metselwerk verbeteringen behoeven om toekomstige problemen te voorkomen.

In de meerjaren onderhoudsplanning worden deze punten verder uitgewerkt, waarbij de kosten voor het noodzakelijke onderhoud duidelijk zijn gespecificeerd, wat een strategisch plan biedt voor de komende tien jaar om de kerk in optimale staat te houden. Op dit onderhoudsplan is een aanpassing geschreven omdat op basis van advies van de dakbedekker en Stichting Oude Groninger Kerken overeengekomen was dat het bitum hellend dak later kan worden vervangen dan in het meerjaren onderhoudsplan was voorzien en eerder was al bepaald dat er geen valbeveiliging aangebracht zou worden. De kosten voor het meerjaren onderhoud van de Nicolaaskerk vallen hiermee significant lager uit dan eerder voorzien (zie ook Bijlage C).

Inventaris

De kerk bezit een collectie religieuze kunstvoorwerpen die rijk is aan culturele en religieuze geschiedenis. De inventaris, die op 1 januari 1992 werd vastgesteld, weerspiegelt de diversiteit en de historische betekenis van de objecten die in deze kerk worden bewaard. In de kern van de collectie bevindt zich een tabernakel, versierd met halfedelstenen en vervaardigd door J.A.A. Dresmé uit de jaren vijftig. Verder versterkt een houten beeld van Maria met Kind uit de 19e eeuw, dat Maria toont met een scepter en het Kind dat zegent. Een opvallend element van de Nicolaaskerk is het kleurrijke glas-in-loodraam, gemaakt door Atelier Hoving rond 1958. Dit raam, voorstellende Sint-Nicolaas omgeven door symbolische afbeeldingen van zeilboten en een kerklandschap, brengt licht en kleur in het kerkinterieur en vertelt visueel de verhalen van de patroonheilige van de kerk. De kelken en patenen in de collectie, zoals de vergulde zilveren kelk van Wilhelm Wefers uit 1956, geschonken door scholieren en ouders, weerspiegelen de generositeit en de gemeenschapszin van de parochianen door de jaren heen. Bovendien huisvest de kerk een monstrans uit 1954 door J.A.A. Dresmé, rijk versierd met ivoor en halfedelstenen, die tijdens het sacrament van de Eucharistische aanbidding wordt gebruikt om de gewijde hostie te tonen.

Emmaus (Walfriedgemeenschap)

De Walfriedgemeenschap is een multiculturele, open geloofsgemeenschap. De parochianen zijn oorspronkelijk afkomstig uit veel verschillende delen van de wereld. Er is een nauwe band met de Sint Antoniusparochie in Lelydorp, Suriname. Ook Roma en andere woonwagenbewoners zijn bij de gemeenschap aangesloten.

Afbeelding 8 Emmauskerk - Groningen

Kerkgebouw

Het middelpunt van de Walfriedgemeenschap is de Emmauskerk, een moderne kerk die gebouwd is in 1982, in de wijk Lewenborg in het noordoosten van de stad Groningen. De kerk was oorspronkelijk gebouwd als gecombineerde rooms-katholieke en gereformeerde kerk, maar wordt sinds aankoop van het gebouw in 2020 alleen nog gebruikt als rooms-katholieke kerk. De kerk biedt plaats aan 350 personen.

Het kerkgebouw heeft geen monumentale status. De Diocesane Commissie Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (DCKKK) van het Bisdom Groningen-Leeuwarden heeft de monumentale waarde van de kerk bepaald als indifferent (9p, C, zie Bijlage B).

Staat van onderhoud

Inspectie (uitgevoerd in mei 2023, zie Bijlage C) resulteerde in de vaststelling dat het exterieur van de kerk aandacht behoeft. De gevels vertonen verزند en uitgesleten voegwerk, en er zijn reparaties aan het metselwerk nodig. Het houten kruis op de kerk vertoont reparaties met vulmiddel maar is op andere plaatsen nog steeds aangetast. Bovendien is het schilderwerk van de kerk overwegend in matige staat met plaatselijke scheurvorming.

Aanbevelingen voor het exterieur omvatten het herstellen van het voegwerk en het uitvoeren van de noodzakelijke schilderbeurten met bijzondere aandacht voor eerder uitgevoerde reparaties. Het advies wijst ook op de noodzaak om op termijn houten kozijnen, ramen en deuren deels te vervangen gezien de leeftijd en de hoeveelheid reparaties.

De daken van de kerk hebben ook aandacht nodig, voornamelijk door plooivorming en scheurvorming in de bitumineuze dakbedekking, alsmede door provisorische reparaties en beschadigingen aan het loodwerk. Aanbevelingen voor het dak omvatten onder meer het vervangen van de dakbedekking en het lood, en het zorgen voor diepere plaatsing van hemelwaterafvoeren.

De inspectie van het interieur toonde aan dat het in goede staat verkeert, hoewel sommige onderdelen gedateerd zijn. Belangrijke adviezen voor het interieur omvatten het vrijmaken van vluchtroutes, het vervangen van gedateerde blusmiddelen.

Deze bevindingen zijn opgenomen in een meerjaren onderhoudsplan voor de periode 2024-2033, dat richtlijnen biedt voor zowel routinematig als groot onderhoud om de functionele en esthetische kwaliteit van de Emmauskerk te behouden.

Inventaris

De kerk herbergt een diverse collectie religieuze voorwerpen die reflecteren op zowel traditionele als hedendaagse Christelijke praktijken. Onder de belangrijkste voorwerpen bevinden zich verschillende kelken en cibories. Deze voorwerpen, vaak vervaardigd uit gebakken en geglazuurd aardewerk, dragen artistieke reliëfbeeldingen van christelijke symbolen zoals vissen en broodmanden, wat hun sacrale functie benadrukt. Daarnaast bevinden zich in de kerk verschillende schalen die gebruikt worden tijdens de liturgie, versierd met vergelijkbare motieven en uitgevoerd in dezelfde materialen. Een ander opmerkelijk item is een ampullenstel, gebruikt voor het bewaren van gewijde olie, dat eveneens uitblinkt in decoratieve en functionele pracht. De collectie bevat ook meerdere kandelaars en processiekruisen. Deze zijn typisch vervaardigd uit smeedijzer en hout, materialen die zowel duurzaamheid als schoonheid bieden. De liturgische kledij zoals stola's en kazuifels, veelal geproduceerd door bekende ateliers zoals die van Slabbinck, tonen een verscheidenheid aan kleuren en stoffen, elk afgestemd op de liturgische kalender. Verder versterken objecten zoals een wierookvat en bijbehorende wierookscheepjes, beide uitgevoerd in gepolijst messing met fijne decoratieve details.

Afbeelding 9 Interieur van de Emmauskerk

Vitaliteit

De vitaliteit van onze parochie omvat de geestelijke, demografische en functionele aspecten van onze gemeenschap. Uit het onderzoek naar activiteit en vitaliteit, dat uitgevoerd is onder de vier locaties van onze parochie, hebben we waardevolle gegevens verkregen die ons helpen de huidige stand van zaken te begrijpen en de toekomstige uitdagingen te identificeren (zie Bijlage E Vitaliteitsonderzoek).

Het onderzoek toont aan dat er ongeveer 5.000 parochianen ingeschreven staan, verspreid over de vier locaties. Van deze groep wordt geschat dat circa 1.500 parochianen betrokken zijn bij kerkelijke activiteiten, al is dit getal met voorzichtigheid te interpreteren. We beschouwen het aantal huishoudens dat bijdraagt aan de actie Kerkbalans - voor de Hildegardparochie zijn dat er in totaal 630 - als objectieve en meest betrouwbare maat van betrokkenheid.

De activiteiten binnen de parochie zijn divers en rijk, van liturgische vieringen tot catechese en van diaconale inzet tot culturele evenementen. Een opvallend punt is dat veel actieve parochianen hun vrijwilligerswerk doen op meerdere fronten, wat kan leiden tot een vertekend beeld van het werkelijke aantal actieve leden. Dit duidt op een hoge mate van betrokkenheid van een relatief kleine groep mensen, wat zowel een kracht als een kwetsbaarheid is voor de vitaliteit van onze parochie.

Ondanks deze rijkdom is er een zorgwekkende trend van vergrijzing en een afnemende betrokkenheid van jongere generaties. Bijzonder zorgelijk is het lage aantal dopen en huwelijken, wat wijst op een afnemende hervitalisering, wat het sterkst speelt in de Salvatorgemeenschap en de Walfriedgemeenschap.

Jozef

- **Parochianen:** De Jozefgemeenschap is relatief klein met 764 geregistreerde parochianen. Er zijn 160 huishoudens die deelnemen aan de actie Kerkbalans. De gemeenschap heeft een solide basis van jongeren en kinderen die betrokken zijn.
- **Kerkgang:** Er is diversiteit in het vieringenaanbod met eucharistievieringen (20-24 per jaar), communievieringen, diensten onder leiding van parochianen (DOLP) en vespers wat wijst op een kleinere, maar regelmatige gemeenschap. Gemiddeld 35 kerkbezoekers per viering.
- **Sociale activiteiten:** Een actieve betrokkenheid bij de lokale gemeenschap, met specifieke groepen gericht op zowel jongeren als ouderen.
- **Vrijwilligers:** Een sterke kern van vrijwilligers die meerdere rollen op zich nemen, wat zorgt voor een dynamische maar kwetsbare operationele basis.

De Sint Jozefkerk toont een kleine en wat afnemende, maar levendige gemeenschap met een actieve deelname van verschillende leeftijdsgroepen.

Salvator

- **Parochianen:** De Salvatorkerk heeft het grootste ingeschreven aantal parochianen, 2357, maar het aantal huishoudens dat bijdraagt aan de actie Kerkbalans is het laagste, 120. De jongerenbetrokkenheid is minimaal.
- **Kerkgang:** Het aantal vieringen is vergelijkbaar met de andere kerken, inclusief speciale vieringen voor de Antilliaanse gemeenschap, maar de betrokkenheid bij deze vieringen blijft een uitdaging. Gemiddeld 50 kerkbezoekers per viering.
- **Sociale activiteiten:** Er is een significante afname van betrokkenheid bij traditionele kerkelijke activiteiten, met een zorgwekkende vergrijzing van de gemeenschap.

- **Vrijwilligers:** Veel vrijwilligers zijn betrokken bij meerdere activiteiten, wat een vertekend beeld geeft van de werkelijke betrokkenheid en de operationele druk verhoogt.

De situatie in de Salvatorkerk is aanzienlijk complexer. Deze kerk heeft te maken met een afnemende parochiële betrokkenheid, voornamelijk door demografische veranderingen zoals vergrijzing en de afname van jonge gezinnen binnen de parochie. Er zijn geen jeugdactiviteiten. Hoewel er nog steeds een harde kern van actieve vrijwilligers is, is deze groep niet groot genoeg om op termijn de activiteiten op een duurzame wijze voort te zetten.

Nicolaas

- **Parochianen:** Met 1745 ingeschreven parochianen is de Nicolaasgemeenschap een grote gemeenschap binnen de parochie en het aantal huishoudens dat bijdraagt aan de actie Kerkbalans is het hoogste van de parochie, 200. De jeugdactiviteit is kwetsbaar en is sterk afhankelijk van een beperkt aantal vrijwilligers.
- **Kerkgang:** Het aantal en type vieringen duidt op een diverse en actieve geloofsgemeenschap. Gemiddeld 50 kerkbezoekers per viering. De vieringen worden structureel met een livestream uitgezonden via kerkdienstgemist.nl, waarbij er telkens twintig tot meer dan zestig kijkers zijn.
- **Sociale activiteiten:** Verschillende groepen en initiatieven gericht op gemeenschapsopbouw en sociale betrokkenheid.
- **Vrijwilligers:** Hoewel er veel vrijwilligers zijn, bestaat er zorg over de spreiding en de belasting van deze groep.

De Nicolaasgemeenschap in Haren kenmerkt zich door een relatief stabiele en betrokken gemeenschap. Uit het onderzoek bleek dat er een gezonde mix van leeftijdsgroepen aanwezig is, wat duidt op een doorlopende betrokkenheid bij kerkelijke activiteiten. Deze locatie heeft ook een sterk netwerk van vrijwilligers die niet alleen kerkdiensten ondersteunen, maar ook diverse sociale activiteiten organiseren die verder bijdragen aan de vitaliteit van de parochie. Desondanks is het belangrijk om alert te blijven op de uitdagingen van vergrijzing die op lange termijn een impact kunnen hebben op de vitaliteit van deze gemeenschap.

Walfried

- **Parochianen:** Met 250 ingeschreven parochianen is de Walfriedgemeenschap een kleine gemeenschap. Er is een focus op multiculturele en inclusieve activiteiten. Er zijn 150 huishoudens die deelnemen aan de actie Kerkbalans.
- **Kerkgang:** De Emmauskerk houdt minder eucharistievieringen, maar heeft een sterke betrokkenheid bij oecumenische en speciale vieringen. Gemiddeld 35 kerkbezoekers per viering.
- **Sociale activiteiten:** Actieve deelname in gemeenschapsopbouw, met een nadruk op dienstbaarheid en inclusiviteit.
- **Vrijwilligers:** Kleinere maar veelzijdige vrijwilligersbasis.

De Emmauskerk heeft te kampen met soortgelijke uitdagingen als de Salvatorkerk. De parochianen zijn overwegend ouder, en het aantal actieve leden neemt af. Er zijn weinig of geen jongeren aanwezig. Hoewel er enkele positieve tekenen zijn van betrokkenheid, zoals de deelname aan liturgische en gemeenschapsactiviteiten, is de algehele trend er een van afname.

Financiële ontwikkeling

De financiële situatie van de Hildegardparochie kenmerkt zich door uitdagingen die samenhangen met stijgende onderhoudskosten van kerkgebouwen en dalende inkomsten uit parochiële bijdragen, zoals de Kerkbalans. Deze uitdagingen vereisen aanzienlijke aandacht en strategische aanpassingen om de financiële duurzaamheid van de parochie te waarborgen.

De financiële ontwikkeling van de parochie en haar vier gemeenschappen (Jozef, Nicolaas, Salvator, Walfried) voor 2022-2023 laat een complex beeld van inkomsten, uitgaven en onderhoudsvraagstukken zien. De totale inkomsten en uitgaven voor 2022-2023 van de parochie laten een gevarieerd patroon zien, waarbij elke gemeenschap eigen financiële kenmerken heeft.

Over het algemeen zijn de kerkbijdragen, collecten en het resultaat van beleggingen de hoofdbronnen van inkomsten. De kosten voor onderhoud van gebouwen, personeel en erediensten zijn de grootste uitgavenposten. De kosten van de Jozefgemeenschap blijven beheersbaar met relatief lage onderhouds- en energiekosten. De Salvatorkerk blijft hoge onderhouds- en energiekosten rapporteren. Walfried toont een kwetsbaar financieel beeld. De verhuuropbrengsten van de diverse ruimtes van dit gebouw zijn daarbij een belangrijke inkomstenbron, maar de organisatie en het beheer is kwetsbaar. Nicolaas laat een afname in kerkbijdragen zien.

Zowel de Jozefgemeenschap als de Nicolaasgemeenschap hebben een duidelijk positief resultaat, wat betekent dat ze meer inkomsten genereren dan uitgaven. Ze dragen bij aan het dekken van de totale kosten en leveren een financieel overschot dat bijdraagt bij het ondersteunen van de parochie. De Salvatorgemeenschap heeft een positief resultaat, maar met een kleinere marge. Deze gemeenschap draagt wel bij aan de totale kosten, maar in mindere mate in vergelijking met Jozef en Nicolaas. De Walfriedgemeenschap heeft een break-even resultaat, wat betekent dat ze in staat zijn hun eigen kosten te dekken, maar geen extra middelen genereren om bij te dragen aan de bredere financiële behoeften van de parochie.

De afgelopen jaren zijn de personeelskosten sterk verlaagd door afname van de formatie van het pastoresteam van 2,15 voltijdsequivalent naar 1,5 voltijdsequivalent. Als gevolg daarvan is er sprake van een te zware werkbelasting, wat de uitvoering van het pastoraal beleid bemoeilijkt.

De financiële status in 2023 toont een algemene trend van stabilisering na de verliezen van vorig jaar, maar er blijven zorgen bestaan over de volhoudbaarheid van inkomsten, vooral gezien de afnemende kerkbijdragen en de hoge kosten voor gebouwenonderhoud en energie. De parochie heeft moeite met het behouden van een financieel gezonde operatie, gezien de toenemende lasten zonder evenredige stijging in inkomsten.

Een van de meest dringende kwesties betreft het onderhoud van de vier kerkgebouwen binnen de parochie. Regelmatige inspecties hebben aangetoond dat er behoefte is aan zowel interieur- als exterieuronderhoud, dat essentieel is om de functionaliteit en de esthetische staat van deze gebouwen te behouden. De kosten voor dit onderhoud zijn significant en worden verder versterkt door de hoge energiekosten, vooral tijdens de wintermaanden, wanneer het verwarmen van deze grote, vaak slecht geïsoleerde ruimtes, financieel belastend is.

Tegelijkertijd wordt de parochie geconfronteerd met een afnemende stroom van inkomsten. Dit is grotendeels het gevolg van demografische veranderingen zoals ontkerkelijking en vergrijzing van de parochiegemeenschap, wat leidt tot een afname van het aantal bijdragen. Deze trend

bedreigt de financiële stabiliteit en beperkt de mogelijkheden van de parochie om haar pastorale en gemeenschapsactiviteiten te financieren.

De financiële analyse onderstreept de noodzaak voor een voortdurende evaluatie van de parochiële activiteiten en de toewijzing van middelen om ervoor te zorgen dat de uitgaven in lijn zijn met de meest dringende behoeften en dat de parochie zich kan aanpassen aan de veranderende omstandigheden. Het uiteindelijke doel is om ook in de toekomst een evenwicht te bereiken waarin de kosten en inkomsten elkaar in evenwicht houden, zodat de parochie haar missie kan blijven voortzetten zonder financiële tekorten.

Zie voor een meer gedetailleerde analyse van de financiën Bijlage F .

Analyse

Uitgangspunten

Jozef

De Jozefgemeenschap heeft een klein kerkgebouw, een rijksmonument, met ongeveer 100 zitplaatsen. De onderhoudskosten van het gebouw zijn relatief laag, net als de energiekosten. De parochianen komen uit een groot gebied in het Westerkwartier, waar geen andere katholieke kerken zijn. De gemeenschap telt 764 geregistreerde parochianen en 160 huishoudens die bijdragen aan de actie Kerkbalans. Elke zondag bezoeken gemiddeld 35 mensen de kerk, en het aantal betrokken jongeren neemt af. De pastorie is klein en wordt deels verhuurd

Salvator

De Salvatorgemeenschap maakt gebruik van een groot kerkgebouw, dat plaats biedt aan ongeveer 460 personen. Het gebouw is een gemeentelijk monument en heeft relatief hoge energie- en onderhoudskosten. De parochianen komen uit het stedelijk adherentiegebied van Groningen-Zuid, waar ook andere katholieke kerken in de buurt zijn. De Salvatorgemeenschap telt ruim 2357 parochianen, maar slechts 120 huishoudens die bijdragen aan de actie Kerkbalans en er zijn weinig vrijwilligers. Gemiddeld bezoeken 50 mensen de kerk op zondag. De betrokkenheid van jongeren is minimaal. Er is geen pastorie, maar het gebouw heeft enkele multifunctionele ruimten, die echter weinig huurinkomsten genereren.

Nicolaas

De Nicolaasgemeenschap maakt gebruik van een groot kerkgebouw dat plaats biedt aan 360 personen. Dit gebouw heeft een aanzienlijke architectonische waarde, hoewel het geen monumentale status heeft. De onderhoudskosten zijn relatief hoog, maar de energiekosten zijn lager door de aanwezigheid van zonnepanelen. De gemeenschap verzorgt het ruime adherentiegebied rond Haren, met andere katholieke kerken op enige afstand. Er zijn ongeveer 1745 ingeschreven parochianen en 200 huishoudens die bijdragen aan de actie Kerkbalans. Op zondag zijn er gemiddeld 50 kerkbezoekers. De betrokkenheid van jongeren is nog redelijk goed. De ruime pastorie, die in het verleden werd verhuurd, staat momenteel leeg.

Walfried

De Walfriedgemeenschap gebruikt een multifunctioneel, modern kerkgebouw dat plaats biedt aan 350 personen. De energie- en onderhoudskosten zijn gemiddeld. Het adherentiegebied van de gemeenschap bevindt zich in Groningen-Oost, relatief dicht bij andere katholieke kerken. De gemeenschap bestaat uit ongeveer 250 parochianen en 150 huishoudens die bijdragen aan de actie Kerkbalans. Gemiddeld bezoeken 35 mensen de kerk op zondag, en de betrokkenheid van jongeren is gering. Er is geen pastorie, maar het gebouw beschikt over goed verhuurbare ruimten.

Probleemschets

De Hildegardparochie wil een parochie zijn waar parochianen zich thuis voelen, waar vrijwilligers werken in een prettig werk-/leefklimaat, waar aandacht is voor elkaar en extra zorg voor de oudere parochiaan, die in contact staat met de samenleving en waar de continuïteit van de gemeenschap is gewaarborgd. Echter, de wereld om ons heen is sterk aan het veranderen. Als kerk hebben we te maken met ontkerkelijking, vergrijzing van de parochianen, minder vrijwilligers en minder inkomsten. De hoge kosten en minder inkomsten zullen in de toekomst zeker een negatief resultaat opleveren wanneer er geen maatregelen getroffen worden.

1. *Dit betekent dat wij, het bestuur, met de stijgende kosten en de dalende inkomsten uit de Kerkbalans naar een financieel break-even punt moeten streven.*

De vier kerkgebouwen binnen de parochie vragen onderhoud. Eens per vijf jaar wordt een onderhoudsinspectie uitgevoerd bij alle vier kerkgebouwen. Het rapport dat wordt uitgebracht bevat een rapportage over de stand van zaken betreffende het onderhoud van het interieur en exterieur van de kerken. Met de rapporten in de hand moet dan een vijfjaren onderhoudsplan worden opgesteld. Onze kerkgebouwen vragen alle veel onderhoud en ook hier lopen de kosten op. Op vier locaties in de winter de verwarming laten branden, is met de stijgende energiekosten een zware last geworden.

2. *Dit betekent dat wij, het bestuur, deze kostenposten omlaag moeten brengen. We zullen daarvoor in de periode tot 2030 afscheid moeten nemen van één of twee kerkgebouwen.*

Om de vitaliteit van de parochie te onderzoeken is een vragenlijst *Activiteit en Vitaliteit* afgenomen bij alle vier de locaties. De vragenlijst heeft een duidelijk en ook kwantitatief beeld gegeven van de vele activiteiten die de parochie kenmerken. Volgens de enquête zouden er binnen onze parochie 250 actieve vrijwilligers zijn. Echter, diverse vrijwilligers zijn lid van meerdere werkgroepen. Veelal is een vrijwilliger actief in 4 of 5, soms meer werkgroepen. Dit toont de kwetsbaarheid van deze groep.

3. *Dit betekent dat wij, het bestuur, samenwerking tussen de locaties moeten bevorderen, zeker daar waar het gaat om gelijksoortige activiteiten.*

Synthese

Punt 1 en 2. Stijgende kosten en dalende inkomsten

Met de vergrijzing van de parochianen zijn wij onze “inkomsten aan het begraven”. De gemiddelde leeftijd is met name bij de Salvator en de Walfried erg hoog. Tegelijkertijd hebben we te maken met hoge onderhoudskosten van de locaties Salvator, Nicolaas en Walfried. En er is veel achterstallig onderhoud. Daarbij is juist het verwarmen van de Salvator duur want de kerk is groot en hoog.

Punt 3. Aandacht voor de vitaliteit

Vrijwilligers

Hoewel de activiteiten die de parochie ontplooit, zeker zeer positief te waarderen zijn, is er ernstige zorg over de vitaliteit. Zowel in de Salvator als in de Walfried begint het werven van vrijwilligers een probleem te worden. Er is sprake van vergrijzing en van weinig tot geen verjonging. Dit is het meest uitgesproken bij de Salvator- en de Walfriedgemeenschap. De activiteiten per locatie zijn veelal gelijksoortig. Dit gegeven zou zeker in de toekomst meer aandacht verdienen. Synergie is mogelijk.

Jongeren

Het aantal dopen en huwelijken blijft over de hele linie in alle locaties zorgelijk. Daarnaast kost het heel veel moeite en/of lukt het niet om jongere parochianen en jeugd blijvend aan te trekken. Op dit moment komen we jongeren tegen in de Nicolaas- en de Jozefgemeenschap en het centreren van jongerenactiviteiten valt te overwegen.

Draagkracht en draaglast

Dit tezamen zien we terugkomen in een analyse van de draagkracht en de draaglast van de verschillende gemeenschappen en kerkgebouwen (zie Tabel 1). Deze pakt het met name voor de Salvatorgemeenschap en in beperktere mate voor de Walfriedgemeenschap negatief uit.

Tabel 1 Analyse van de draagkracht en draaglast per gemeenschap / kerkgebouw

	Jozef	Salvator	Nicolaas	Walfried/Emmaus
Topografie/adherentie	+	-	+	+ / -
Monumentale waarde	++	+	+	+ / -
Vitaliteit	+	-	++	-
Inkomsten	+	+ / -	+	+ / -
Onderhoudskosten	+ / -	--	-	+
Totaalscore	5	-3	4	0

Ieder item werd gescoord op basis van de mate waarin de gemeenschap of het kerkgebouw bijdraagt aan de draagkracht of -last van de parochie. De totaalscore is een optelsom waarbij voor iedere plus +1 werd geteld en voor iedere min -1.

Conclusie

De Hildegardparochie kenmerkt zich door haar conciliaire aard, met een eigen, veelkleurige identiteit die het onderlinge gesprek en de geloofsverdieping binnen onze gemeenschap bevordert. Uit de Parochiemonitor blijkt dat het voor onze parochianen essentieel is dat deze eigenheid blijft behouden en dat we streven naar een grotere zichtbaarheid in de maatschappij. Dit vormt de basis van onze missie en visie voor de toekomst.

Onze kerkgebouwen zijn van grote religieuze en emotionele waarde voor onze parochianen. Zij hebben een over het algemeen hoge cultuurhistorische waarde en weerspiegelen de diversiteit die onze parochie rijk is.

Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met financiële uitdagingen, zoals teruglopende opbrengsten en stijgende onderhoudskosten, waarbij we moeten constateren dat het met de huidige afnemende draagkracht van de parochie onmogelijk is om alle vier onze kerkgebouwen open te houden tot 2030. Vooral de Salvator- en de Walfriedgemeenschap ervaren een terugloop in vrijwilligers en een demografische verschuiving waarbij vergrijzing en een gebrek aan jongeren opvallend zijn. De verhouding tussen draagkracht en -last varieert per gemeenschap en pakt met name voor de Salvatorgemeenschap en in beperktere mate voor de Walfriedgemeenschap negatief uit.

Gezien deze ontwikkelingen ziet het parochiebestuur zich genoodzaakt de volgende besluiten te nemen:

- Wij stellen voor aan het bisdom om afscheid te nemen van de Salvatorkerk en daar een passende herbestemming voor te vinden. Dit is een stap die we met een zwaar hart nemen. Het besluit is ingegeven door een negatieve draagkracht/-last verhouding die voortkomt uit de relatief hoge kosten van het te grote kerkgebouw, de afgenomen en kwetsbare vitaliteit, het kleinere verzorgingsgebied en de topografische ligging van de Salvatorgemeenschap. De jaarlijkse besparing na sluiting van de Salvatorkerk is beraamd op €53.600. De verwachting is dat een mogelijk verlies aan kerkbijdragen opgevangen kan worden door het rendement van de verkoopopbrengst van de kerk. Het geld dat belegd is als voorziening groot onderhoud hoeft niet meer uitgegeven worden aan onderhoud. Dus dat rendement € 5.868 blijft ook beschikbaar voor parochiële activiteiten.
- We zullen de levensvatbaarheid van de Emmauskerk jaarlijks nauwgezet blijven volgen, gezien de kwetsbaarheid op het gebied van vitaliteit en inkomsten.
- Het behoud van de pastorie van de Nicolaaskerk acht het parochiebestuur noodzakelijk om ook in de toekomst mogelijk huisvesting te kunnen bieden aan een voorganger en om te functioneren als multifunctionele ruimte voor onze parochie. De pastorie van de Jozefkerk zal zijn huidige functies behouden. Deze insteek is zowel praktisch als financieel haalbaar.
- Het sluiten van de San Salvatorkerk geeft op termijn enige verlichting van het werk de pastores. Om de werkdruk verder te verlichten en daarmee de plannen van het pastoraal beleidsplan beter uit te kunnen voeren, zullen we op korte termijn secretariële ondersteuning organiseren. Deze kan deels bekostigd worden met de besparingen van het afstoten van de San Salvator kerk.

- Om onze gebouwen beter te kunnen beheren en onderhouden, gezien deze zorgen voor alle kerkgebouwen gelden, zoeken we een extra parochiebestuurder met een specifieke focus op 'Gebouwenbeheer', die nauw zal samenwerken met de gemeenschappen en externe partijen zoals Monumentenwacht en Libau.
- Gezien de zorgen over de afnemende vitaliteit van onze parochie, nemen we initiatieven om de samenwerking tussen de gemeenschappen te versterken en de betrokkenheid van jongeren te vergroten. Hiervoor zal ook een nieuwe parochiebestuurder voor de portefeuille 'Jeugd' worden voorgedragen.
- Ten slotte blijven we toegewijd aan het behoud van de veelkleurigheid en de eigenheid van de Hildegardparochie, wat essentieel is voor onze identiteit en missie.

Deze besluiten en de onderliggende analyses zijn genomen met een blik op de toekomst, waarin we streven naar een duurzame, veelkleurige en vitale parochiegemeenschap die met haar pastorale zorg haar plaats binnen de maatschappij weet te behouden en te versterken.

Voorlopig implementatieplan

Vorbereiding sluiting en herbestemming Salvatorkerk

Met het oog op de voorbereiding voor de voorgenomen sluiting en herbestemming van de Salvatorkerk zijn wij reeds in gesprek met Monumentenwacht en Libau, die ervaring hebben met transformatietrajecten van kerkgebouwen. Deze gesprekken zijn gericht op het verkennen van de mogelijkheden die zij kunnen bieden om onze kerk een nieuwe bestemming te geven. Wij hebben hen opdracht gegeven om te starten met de eerste twee fases van het transformatietraject, en indien wij als opdrachtgever besluiten om het volledige traject te doorlopen, kan de Salvatorkerk tegen 2029 een nieuwe bestemming hebben. Dit proces kan in een stroomversnelling komen als er een andere christelijke kerkgemeenschap de kerk over wil nemen. Het proces met Monumentenwacht en Libau kan mogelijk een vervolg krijgen bij de Emmauskerk, afhankelijk van de jaarlijkse evaluaties van haar levensvatbaarheid.

Transitieproces

Het transitieproces van de Salvatorgemeenschap zal met bijzondere zorg worden omringd. Samen met de locatieraad en de gemeenschap van de Salvator zullen wij verkennen welke opties er zijn om hen te ondersteunen om hun geloofsbeleving binnen de Hildegardparochie vorm te geven nadat hun kerkgebouw een nieuwe bestemming heeft gekregen. Dit zal een proces zijn waarbij gevoeligheden erkend en gerespecteerd worden en waar ruimte is voor dialoog en gezamenlijke besluitvorming.

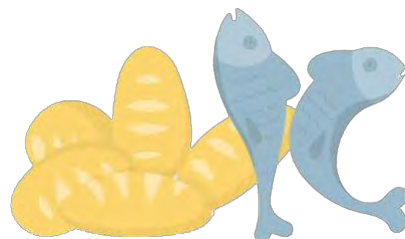
Gebouwenbeheer en Jeugd

Daarnaast zijn wij op zoek naar nieuwe parochiebestuurders voor de portefeuilles 'Gebouwenbeheer' en 'Jeugd'. Deze nieuwe leden zullen een cruciale rol spelen in respectievelijk het beheer en onderhoud van onze kerkelijke gebouwen en in het ontwikkelen van initiatieven om de betrokkenheid van jongeren binnen onze parochie te vergroten. Hun inzichten en energie zullen essentieel zijn voor het versterken van onze parochie op deze belangrijke gebieden.

Verbinden

Ten slotte zal het bestuur zich blijven inzetten voor het verhogen van de verbinding en samenwerking tussen de verschillende gemeenschappen van onze parochie. Wij zullen doorgaan met het organiseren van open parochie-avonden in de tweede helft van 2024 en de volgende jaren, waar parochianen kunnen meedenken en discussiëren over ons beleid en de toekomst van onze gemeenschap. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld om transparantie te bevorderen en de cohesie binnen de parochie te versterken.

Dit voorlopige implementatieplan is een dynamisch document dat zal evolueren als reactie op de voortgang van de projecten en de feedback van onze parochiegemeenschap. Het is onze intentie om deze processen zorgvuldig en respectvol te begeleiden, in lijn met de missie en waarden van onze parochie.

Referenties

Bisdom Groningen-Leeuwarden. (2021). *Notitie gebouwenbeleid*. Groningen.

Klaas, D., & Hans, J. (2023). *Parochiemonitor Parochie Hildegard van Bingen*.

Paus Franciscus. (2015). *Laudato Si - Wees geprezen Over de zorg voor het gemeenschappelijke huis*. Vaticaanstad.

Projectgroep fusie. (2015). *Samenwerkingsovereenkomst*.